

ALBEMUT

Özgür
Basın

BİLİM KURGU - 12 / 02

Maya BAŞYILDIZ

Elimizde TV, Sinema ve Renkli Basından
Başka birşey kalmadı.

YAZILI İNSANLIK TARİHİ BOYUNCA FAHRENHEIT 451'LER

F 451 : Kitap kağıtlarının parlayıp tutuştuğu, yandığı anda oluşan sıcaklık derecesidir.

İnsanların yeryüzü evriminde yazıya ulaştıkları zamanın beş bin yılını geride bıraktık. Beş bin yılda Dünyanın herhangi bir yerinde, savaşın olmadığı günlerin sayısı 365'e erişemiyor. Beş bin yıl içinde insanların günlük, bildik uğraşlarla geçirdikleri günlerin toplamı bir yıl bile değil. Yazılı tarihin hemen her gününde bir yerlerde mutlak insanlar insanları öldürmeye devam ediyor.

Bu savaşların bir kısmı karşısındaki toplumu tümünden ortadan kaldırmaya yöneliktir,soykırım olarak da adlandırılan. Küçük, savaş aletleri yetersiz topluluklar için geçerli gibi görünse de çoğu zaman bu toplu katliam pek de başarı sağlamamış yada olanaklı olduğu halde yenileni köleleştirmek tercih edilmiştir.

Bu durumda o toplumun sahip olduğu kültür mutlak ortadan kaldırılmalıdır, yeniden hortlamaması için. O halde hedef; içinde o insanlara ait tüm bilgi birikimlerini içeren kitaplar ve dolayısıyla kitapları bünyesinde toplu halde barındıran kitaplıklardır. Bu; işin en kolay ve belki de gerçekleştirenler için en eğlenceli bölümü olsa gerek.Kolaydır. Çünkü bir kitaba küçücük bir ateş yaklaşırsınız. Kitap F 451 derecede yanmaya başlar.Kitaplıklarda omuz omuza duran kitaplar çaresiz ateşi birbirlerine iletirler. Az sonra tümü tutuşmuştur. Kitaplıkta yok olan kültür birikiminin çatırtıları, dışarıda öldürülen insanların feryatlarına karışır.

Günümüze ulaşabilen en eski yazılar Sümer uygarlığına aittir. Zamanımıza kalanlar haricindekilerin başlarına neler geldiğine dair tarih sırasına göre bir anımsatma yapalım.

İsa'dan önce

İ.Ö .663 yılında; Ninova'daki Asurbanipal kitaplığında bulunan 25 bin kil tabletin çok azı kalmıştır günümüze. Kil tablet olmasaydı bunlar,Mezopotamya hakkında fazla bir şey öğrenilemeyecekti.

İ.Ö. 333 yılında; bilim ve sanatsever Büyük İskender öç alma duygusuna yenilerek İran'daki Persepolis kitaplığını yakma emrini verdi.

İ.Ö 213 de Çin imparatoru Tsin Che Hoang Ti ; kitapların içindeki düşüncelerle insanlara kötülük verdiği zihniyetiyle ve halkını bunlardan korumak (iyiniyetli) gayesiyle ülkesindeki tüm kitapları yaktırmaya çalıştı.

İ.Ö.146 Romalılar Kartaca kitaplığını ateşe verdi.

İ.Ö. 88 Atina'da bilinen en zengin özel kitaplık Psitratüs koleksiyonu yakıldı.

İ.Ö. 48 Dünyanın en ünlü kitaplığının ilk yakılış tarihi. Sezar, Mısır'ın 700 bin papirüs tomarlık İskenderiye kütüphanesini yakma emrini verdi. Daha sonraları da tekrar tekrar kuruldu ve yakıldı.

İ.Ö. 42 Anadolu'da Bergama kitaplığının yakılması ile İsa'dan önceki dönem kapanıyor. Ancak kitap yakmak durmuyor.

Autodafe

İsa'dan Sonra(İ.S) 263 Efes'de, Bergama kitap yakımından sonra kurulan Celsus ve Diana tapınağı kütüphaneleri Got'ların saldırısında yakıldı, son kitabına kadar.

İ.S 273 İskenderiye kitaplığı ikinci yakılışı. Bu kez Hıristiyanlar tarafından. Kilise kendisinininkinden başka düşünceleri asla kabul etmiyor, bağınaz karanlığı ile ülkelere yayılıyordu. Kilise adına Engizisyonun baskısı kitaplar kadar yazana da yöneliyordu. Dine ters düşecek düşünce üreten yazarların bir çoğu fikirlerini içeren kitaplarıyla birlikte yakıldı. Ateşte yakılarak öldürülme cezasına "Autodafe" adı verilmişti. Ancak bir anlamı daha vardı : Kitapların yakılması.

391 yılı, yok edilen İskenderiye kütüphanesinin yakınındaki Mısır Serapis Tapınağı kitaplığı da yakıldı.

VII. yüzyıl içinde bir Kelt papazı İrlanda'da dinsiz diye 10 bin dana derisine yazılı yapıtı yaktı.

646 yılı. İskenderiye kütüphanesini Hıristiyanların yakması yetmemişti. Arap orduları bir kez daha yaktı. (2002 yılında tekrar kuruldu.)

VIII. yüzyılda Uardan'da Peter Sicard adlı bir papaz tarihi değere sahip birçok papirüsü tutuşturdu.

1109 yılında Haçlılar Trablus kitaplığında bulunan 100 bin elyazması kitabı yaktılar.

1221'de Cengiz Han Gürgenç'de 10 büyük kitaplığı yaktırdı.

1250 Papalık, Fransa'da Kathar mezhebi kitaplarının yakılmasını emretti.

Gutenberg

1453' de Sultan Mehmet İstanbul'u alırken, Gutenberg matbaayı icat etti. Ve Dünyanın değişimini hızlandırdı. Kitap her insanın ulaşabileceği mesafedeydi artık.

1562 İspanyol papazlar Güney Amerika'da Maya uygarlığına ait tüm kitapları yaktılar.

1566 Pachacuti muz kabuklarına yazılı İnka Antolojilerini yaktı.

Heinrich Mann

Avrupa'da artık matbaa devrede olduğundan yakılan kitaplardan söz etmek burada gerekmiyor. Kitap elbette yakılmaya devam ediyor. Ancak artık amaç yok etmek değil, çünkü yok edemeyeceklerini biliyorlar. Böylece egemenler, kitap yakmayı bireylere yönelttiler, yani yazarlara. Onları yıldırma, gözdağı vermek için. Hitler meydanlarda kitap dağları yaktırdı, yok edemeyeceğini bile bile. Nazilerin kitapları yakılacaklar listesine aldığı Heinrich Mann şunları söylemişti : "*Kitapların yakıldığı yerde, insanlar da yakılır.*"

Ray Bradbury

1945 yılı, 2. büyük savaşı bir atom bombasıyla bitirmiş, yerini Dünyanın ne zaman yok edileceğini düşünen tedirgin halklarla dolu soğuk savaş dönemine bırakmıştı. Sinema salonları kalabalıklarla dolup taşmasına rağmen insanlar nihayet kitap okumaya da ısınıyorlardı. Derken insanların evlerine henüz içinden ne çıkacağı belli olmayan bir kutu yerleşmeye başladı. Radyoların yanına konan bir yüzü beyaz camla kaplı bu yeni eğlence kutusu bir başka yerde yakalanan görüntü ve sesleri insanların rahat koltuklarının önüne kadar taşıyordu.

"Eyyvah!" dedi Ray Bradbury. 1950 yılında Amerika'da 30 yaşındayken, evlerin ve apartmanların çatılarında televizyon antenlerinin yükselip sayılarının da hızla arttığını gördüğünde : "Eyyvah! Ya insanlar artık kitap okumazlarsa?" Endişeyle satın almaya parasının yetmediği daktiloyu, o zamanlar yaygın olan Daktilo evlerinden birinde saatlik ücret karşılığı kiralarak günlerce, açılma saatini kapıda bekleyerek, kapatıldığı zamana kadar çıkmamacasına hapsederek yazmaya başladı.

R.Bradsbury'nin endişesi sadece 'kitap okumanın' yerini 'seyretmenin' almasıyla sınırlı değildi. Düzenin, iktidarların, egemenlerin eline yeni ve acıtmayan, hatta eğlendirirken özgür düşünceyi (daha palazlanmadan) boğabilecek bir silah geçtiğini fark etmişti. İnsanların artık yaşamı seyreden, birey ve toplum olmaktan çıkarak, sunulan etkilere aynı (edilgen) tepkileri gösteren kitleler haline dönüştürülebileceği korkusuna kapıldı. Buna paralel olarak semt dükkanlarını ezerek devasa kent marketleri kurulmaya başlanmıştı. Egemenler artık ürettikleri her şeyi satabilirlerdi. Çünkü televizyonlarda 24 saat sunulan kısa, çarpıcı 'tanıtım' filmleri insanlara neleri satın alırlarsa daha mutlu olacaklarını bilinç altlarını şartlandırarak pompalamaya başlamıştır. 5 bin yıldır biriken (F 451'lerden kalabilen) bilgileri kitaplardan ememeyen insan, nasıl bir gelecek inşa edecek acaba?

R.B.'nin F 451 romanındaki saptamaları, yarım yüzyıl önceden bugüne ve görünüme göre yarınlara da doğruluğunu koruyarak kalacak gibi. Bu kara ütopyanın romandaki gibi gerçekleşmemesini dilerim

Fahrenheit 451 Romanı

Gelecekteki bir zamanda itfaiyecilerin görevi yangın söndürmek değil, kitap yakmaktır. Kitap okuyanları hazır bir tehlike olarak gören baskıcı bir düzende yaşayan insanlara kitap okumak yasaklanmıştır. Ancak henüz bütün evler kitaplardan arındırılmış olmadığından, bazı insanlar evlerinde ustalıklarla sakladıkları kitapları gizlice okumaktadırlar. İtfaiyeciler yapılan ihbarları değerlendirerek içinde kitap bulunan evleri basmakta ve buldukları kitapları yakmaktadırlar.

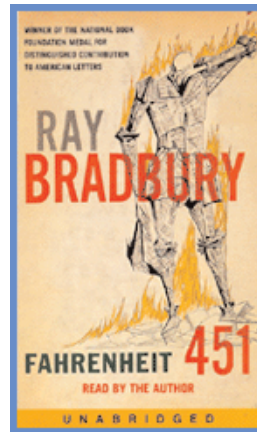
Romanın kahramanı Montag bir itfaiyecidir. Kitap yakmak için gittiği evlerden ceketinin içine saklayarak evine getirdiği kitapları (merak ve yasak cazibesi ile) gizlice okumaktadır. Karısı tarafından ihbar edilir. Çaresiz kalarak şefini öldürmüş ve kaçmaya başlamıştır. Şehirde uzaklaşır ve kendisi gibi (kitap okuduğu için) kaçmak zorunda kalan insanların yaşadığı bir yere ulaşır. Burada polislerce öldürülüşünü izleyecektir. Böylelikle egemenler halkın gözünde düzeni koruyarak güçlerini sağlama almışlardır. Öldürülen kişi suçsuz biridir. Uzak çekimler ve kamera oyunları halkın, öldürülenin Montag olduğu sanmaları sağlanmıştır. Asayiş berkemaldir.

Asıl sürpriz bundan sonradır. Merak edenlerin romanı okumasını yada aynı adlı filmi izlemesini öneririm. Ellerimizi ısıtan kitaplar tutuştursun yüreklerimizi, kavursun F 451 derecelerde.

KİTAPLARIN YAKILMASI

İktidar emrettiğinde, zararlı bilgilerle dolu kitaplar Ortalık yerde yakılacak diye. Her yerde Sürü davranışları zorlandı. Kitaplarla dolu arabalar Odun yığınlarına doğru taşındı. Bulundu gözden düşmüş
Bir şair, en iyisinden. Yakılacaklar listesi incelendi, Onun kitaplarının unutulmuş olmasından korkularak. Şair koştu yazı masasına öfkeyle ve bir Mektup yazdı iktidara:
Yakın beni! Yazdı kalemi uçarcasına, yakın beni!
Bana bunu yapmayın! Yok edin beni! Kitaplarımda Her zaman gerçeği yazmadım mı? Şimdi ise bana Bir yalancı gibi davranıyorsunuz! Size emrediyorum: Yakın beni!

B. BRECHT

Fahrenheit 451, 70' li yıllarda Okat yayınevi uzay serisinden, 80'li yıllarda Baskan Kurgu Bilim dizisinden, 90'lı ve 2000'li yıllarda İthaki yayınları Bilimkurgu dizisinden olmak üzere birçok defa Türkiye'de yayınlanmıştır.

PROTESTO YILLIKLARI

1500 'lerden itibaren aydınlanmacı yazarlar dünyanın tam bir haritası çıkarılmadığı, ortak küresel bir kültür, bilgi birikimi oluşturulamadığı koşullarda dünyanın uzak ve gizil köşelerine düşsel seyahatler düzenlediler.

Bu tip yapıtlar düş ufkunu açan bir serüven yazını yaratıyor ve yazarlarının gönlündeki felsefi, dinsel, toplumsal görüşleri aktarmalarını sağlıyordu. Pusulanın keşfi, uzun ve zorlu yolculuklara dayanıklı gemilerin yapımı ile gerek pratik keşif serüveni, gerekse de onu ateşleyen kurgu anlayışı gelişti. Bilimsel dünya görüşünün gelişmediği, kilise dogmalarının egemenliğini koruduğu bir dönemde, uzak bilinmez diyarları anlatan metinler metaforik bir anlam da kazanmaktaydı. Bu bilinmeyen diyarlar More 'un "Ütopya"sı ya da Campnella'nın "Güneş Ülkesi " romanlarındaki gibi, yazarların ideallerindeki ileri toplumsal projelerin özendirici örnekleri olabiliyordu. Ya da Swift' in Gülliver dizisinde olduğu gibi, mevcut toplumsal düzeni yeren taşlamacı bir eleştiriye dönüşmekteydi.

Özellikle 18. yy'dan itibaren gelişen kapitalizm, dünyayı tek bir ekonomik bütünün parçası haline getirdi. Burjuvazi "eşitlik, kardeşlik, özgürlük" şiarlarıyla geniş işçi ve köylü kitlelerinin gücünü arkasına alarak yaptığı devrimi sonuna kadar götürmeyip, kendi hegemonya sistemine dönüştürdü. Keşif ruhu, fetih ruhuna dönüşerek dünyanın bilinmeyen her köşesine ulaşıldı ve oradaki vahşilere uygarlık (!) öğretilti. Kilisenin gelişme önünde zincir teşkil eden dogmaları kırılarak, yerine teknik akıl, sistem yararına bilimsel çalışma ruhu ve tüketim getirildi. Uzak diyarlarda Pagan inanışlı cemaat toplumları dışında devler, canavarlar, yaratıklar olmadığı açığa çıkıp, dünya haritasının O. Wilde 'in düşünden farklı biçimde-içinde ütopya yer bırakılmayarak - çizilmesi ile fantastik düş gücünün yaratıcılık sınırlarının yanında, dünyanın sınırları dar gelmeye başladı. Yine bu dönemde aydın, entelektüel kesimler tutucu, gerici, inançlara karşı gelişmeyi ateşleyen bilimsel-teknik devrimle iç içe bir gelişim gösterdiler. Bilimle dünyanın tüm gizlerinin çözüleceğini, teknikle daha ileri toplumlara açılacaklarını düşündüler. Ayrıca bilimsel devrimin gelişme hızı, sıradan insanların aklının alacağından çok daha hızlı bir şekilde gelişip, düş gücüne yeni imkanların kapılarını aralamaktaydı. Böylece kurgusal yazında yeni bilimsel-teknik keşiflerin sınırsız dünyasına doğru kayıyordu. Jules Verne 'de görüldüğü gibi denizlerin dipsiz derinliklerine, yer kürenin içlerine, balonla göklere ve nihayetinde aya düşsel geziler düzenlendi. Yelkenliler, buharlı gemiler vazifelerini tamamlamış, dünyanın nerede ise tam olarak keşfedildiği düşünölmeye başlanmıştı. Artık sınırsızca gelişen bilim-teknik ve onun düş gücüne ilhanı veren kurgu için dünyanın sınırları yetersiz kalmıştı. 20.yy' a yaklaşıldığında tek hedef uzaya açılmaktı.

Gerçi önceki dönemlerde Lucianos, Cyrano, Voltaire örneklerindeki gibi, dış uzaya açılan fantastik gezi kurguları yapılmıştı. Fakat bu üç yazarın yapıtlarında dönemleri için insanın hayal gücü sınırlarını aşan, merak ve korku gibi hisleri uyandıran uzayı anlatma cüretinin payı büyüktü. Fakat ne Lucianos ve Cyrano 'nun dış uzay yolculuklarında ne de Voltaire'nin dünya dışı iki ziyaretçisinin serüvenlerinde bilimsel yada mantıksal dayanaklara (doğal olarak) rastlanmaz. Metaforik yanın kuvvetli olduğu bu eserlerden, Lucianos 'unki eğlenceli serüvene, Cyrano 'nunki yergiye, Voltaire'inki ise felsefeye ağırlıklı yer veriyordu.

Uzaya açılma düşlerini bir kenara bırakıp, yarım kalmış Aydınlanma hareketinin harareti günlerine geri dönelim. Burjuva aklın doğa ve ilkel topluluklar karşısında, batılın, büyü'nün kökünü kazıma çabasına tepki olarak mitsel ve romantik bir tepki gelişti. Bu tepkiyi modernliğin kendine göre ikelliği kılıçla uygarlaştırma girişimi karşısında, bastırılmaya çalışılan "Öteki"nin geri dönüşü olarak da açıklayabiliriz. Özellikle İngiltere'de Viktorya çağına damgasını vuran katı ahlakçılık, cinselliğe karşı soğuk yaklaşım, bilimsel teknik gelişimin fetişleştirilmesi, ilerleme adına sömürgeci mantığın yüceltilmesi; arkasında derin bir toplumsal kriz yaratmaktaydı. Modernleşme süreci ile edebiyatta yoğunlaşan ürkünç, tekinsiz, kötücüllüğü yüceltici, ahlaki yargıları alt üst edici tarz; kilisenin uyumlu, kuralcı, insanları bir arada tutan düzeninden kopuşla gelişen sürecin korkularının, çelişkilerinin ve artan yabancılaşmanın izlerini taşıyordu. Kırsaldan göç ile kalabalık kentlerde, makineleşmiş baskı ve sömürü düzeninin dişlileri altında ezilen, inanç dünyası sarsılmış kitlelerde umutsuzluk, korku, şüphecilik eğilimleri artmaktaydı. Aydınlik ütopyalarla yola çıkılan bir süreçte, anti-ütopyanın cisimleşmiş hali olan dev, makineleşmiş kentlerdeki burjuva dünyanın karabasanları, Marx 'ın ifadesi ile kendi gün ışığı altındaki hayat tarzından doğuyordu. Romantik tepki, Walpole, Sade, Rimbaud, Lautreamont 'da kötümserlik ve karanlık, Rousseau'da ise ruhu öldüren teknik, rasyonel akla karşı doğal yaşamın savunulması ile ortaya çıkıyordu.

Bu dönemde gotik edebiyatın kuşkusuz en önemli ismi Edgar Allen Poe'dur. öykülerinde sanayileşmekte olan toplumun meşru sınırları dışına kayan, yabancılaşmış, tuhaf insanların; bu kasvetli dünyanın bilinmeyen yerlerinde yaşadığı ve yaşattığı terörü anlatır. "Altın Böcek" öyküsünde görüldüğü gibi gizemli olayların arkasında, tamamen akli, mantığı ve araştırmacı ruhu öne çıkardığı yapıtlar da vermiştir. Örneğin, ilkel dünyadan gelen bir gorilin yarattığı dehşeti konu alan "Morg Sokağı Cinayetleri" 'ni aydınlanma (ya da modernlik) öncesine dönüş korkusu yada modern dünyadan batılın aldığı intikamı yüceltme; veyahut üçüncü bir okuma olarak tüm bu kötücül gizem karşısında aydınlanmacı akli temsil eden "Dupont" karakterinin zaferi olarak da yorumlamak mümkündür. Fakat şurası kesindir ki, Poe'nun insan ruhunu ve dünyanın karanlık köşelerini aktardığı yapıtları, polisiyeden korkuya, bilimkurgudan ruh bilime kadar geniş bir yelpazeyi etkilemektedir. Poe'nun mirasının takipçisi, Amerikan gotik türü yazarı H.P. Lovecraft, özellikle bilimkurgunun kendi başına bir akım olarak yaygınlaşmadığı bir süreçte yazdığı, uzaydan gelip dünyada insandan önce yaşayan korkunç türleri anlatan Cthulhu'nun Çağrısı ve Deliliğin Dağlarında yapıtları ile gotik korkuyu, kozmik kurgu ile birleştirmiştir. Bu örnekler tam bilim kurgu sayılamayacak olsa da, Lovecraft ve öncülü Poe'nun bir çok yapıtı 20. yy. bilim kurgusunda etkili olmuştur. Poe'nun "Kızıl Ölümün

Maskesi" öyküsünde öne çıkan çıksızlık, yıkım, klostofobi gibi kavramlar Amerikan anti-ütopik kurgusunun gözde temalarına dönüşecektir.

Aydınlanmanın çelişkilerini, gotik mirası, gelecekte dış uzayın fethinde uygulanan sömürgeciliği ve ona karşı özgürlükçü tepkileri tek bir eserde birleştiren Ray Bradbury 'nin bilim kurgu klasiği "Mars Yıllıkları" romanını ele almak istiyoruz. Bradbury'nin birbirine bağlı öykülerden oluşan "Mars Yıllıkları " romanı, eser verdiği üç daldaki (bilim kurgu, gotik, fantezi) yazım ustalığını, şiirsel ve melankolik bir anlatımla ortaya koyuyor. Daha önce 80 'li yıllarda Başkan bilim kurgu dizisinde "Gümüş Çekirgeler" adıyla yayınlanan bu önemli klasik, birkaç sene önce de İthaki yayınları tarafından gerçek adıyla okurla buluşturulmuştu. Özellikle 40-50'li yıllarda, Amerikan bilim kurgu yazınındaki sömürgeci- teknik aklı öne çıkaran "space opera " tarzı, ucuz bilim kurgu anlayışına karşı tepkiyi de Mars Yıllıkları ortaya koyar. Roman, Mars'ın uzay gemileriyle çekirgeler gibi işgal edilmesini anlatır. Atom bombası tehdidi, iletişimsizlik, yabancılaşma, doğanın tahribi, soğuk savaşın cadı avları ve buna karşı gelişen özgürlükçü tepkiler gibi bir çok güçlü temayı da okura aktarır. Romanda Mars'ı fetih için yapılan ilk üç sefer hüsrarla sonuçlanır. İkinci seferde astronotlar görünüşünü değiştirebilen, telepati yeteneği gelişmiş ve dünyada yaşam olasılığını "deli saçması " olarak gören Marslılar tarafından ciddiye alınmayıp, tımarhaneye kapatılırlar. Üçüncü girişimde ise Marslılar işgalcilerle karşı artık hazırlıklıdır. Mars'ın bir bölgesinde, geçmişe (1928 'e) ait bir Amerikan kasabası ve ölmüş yakınlarıyla karşılaşan astronotların kafası bir hayli karışır. (Nedense tekinsizde kendimizi evimizde hissederiz). Mars'lıların uyguladığı, işgalcilerin en zayıf yönlerine (anılar, düşler, yitip giden sevilenler) karşı kullanan bir çeşit gerilla taktiğidir. Geceyi huzurla, sevdikleriyle geçiren 16 kaşifin, sabah cenazeleri törenle kaldırılır. Dördüncü ekilde hain, gönüllü Mars yandaşı olan Spender; ekibini bırakıp Mars 'ın kentlerini dolaşır, uygarlıklarına hayran olur. Ardından Amerika 'nın pislikleri ile Mars 'ı doldurarak, savaşlar çıkaracağını, atom bombasını Mars 'a taşıyacağım düşünüp, kendi arkadaşlarına savaş açar. Çatışmaya girdiği arkadaşlarından, gemi kaptanına söyledikleriyle Spender, tarihsel bağı kurar: Cortez ve arkadaşları Meksika 'ya ne yapmışlarsa, Mars 'ı bekleyen kaderde odur.

Romandaki en ilginç bölüm, hiç kuşkusuz Bradbury 'nin başta Poe olmak üzere, gotik kurgu geleneğiyle güçlü bağlarını ortaya koyan Usher 2 öyküsüdür. The fall of the house of Usher (Usher evinin çöküşü)'nün yazarı Poe, "Usher evi planladı, yapıldı...Bay Poe 'nun hoşuna gidecek mi acaba " sözleriyle onore edilir. Sürgit devam ettirilen soğuk savaşın ve Mc. Carthy cadı avının sonucunda, 1975 yılında büyük bir baskı dalgasının yaşanacağı ve kitapların Nazi Almanya 'sında olduğu gibi meydanlarda yakılacağı eserde kurgulanır. Politik eserler yanında, çizgi romanlar, Poe'nun, Hawthorne'nun, Lovecraft'ın eserlerinin de yakılmasını intikamı; Mars 'ta yapılan Usher 2 evinde alınacaktır. Eve çağrılan sözde bilim adamları, politikacılar, kitap yakıcılar, katı ahlakçılar, fanteziyi önleme derneği üyeleri; canavar gorilin, Armentillado 'nun ve Poe 'nun yarattığı diğer dehşet figürlerinin robotlarınca öldürülür.

"Her zaman bir şeylerden korkan azınlık vardır. Büyük çoğunluk ise ...kendisinden, gölgesinden korkan hale geldi. Politika sözünden bile korkarlar, çünkü bu söz pek çok muhalif için komünizm sözü ile eş anlamlıdır. Her gün sürü halinde birçoklarını getiriyorsun, sanki leşe konan sinekler gibi. Ama size göstereceğim. Size dünyada Bay Poe 'ya yaptığınızı yapacak, güzel bir ders vereceğim. "Bradbury sömürgeci, anti-komünistlikten gözü dönmüş, baskıcı sisteme ve onun bilim kurgu edebiyatındaki uzantılarına karşı, bitmez bir öfke ve cüretle kalemiyle saldırıya geçer. Amerikan bilim kurgusuna bir dönem egemen olan, soğuk savaş uzantısı, uzaylı canavarlarla komünistleri ve diğer "öteki" leri eşitleyen bu anlayış, yıllarca Bradbury'i dışlamış, dergilerinden bile uzaklaştırmıştır. Onlara göre teknokrasiden uzak, romantik, protest tavrıyla Bradbury bir bilim kurgu yazarı, bile değildir. Tüm bu dışlama çabalarına rağmen Bradbury, gotik ve fantezinin yanında, bilim kurgu yazmaya da ağırlık verir. Mars yıllıklarını yayınladığı 1951 yılında yazılan "Fireman " adlı kısa öyküsü, iki yıl sonra büyük bir bilimkurgu klasiği olan "Fahrenheit 451 " romanına dönüşecek ve Bradbury'nin ismini bilim kurgu tarihinde ölümsüzleştirecektir. Onu dergilerinde bile barındırmayanların; bugün Bradbury'i "ordinaryüs yazar " seçmeleri ve onun adına Nebula ödülü dağıtılmaları; büyük yazarın 40-50 'li yıllarda verdiği savaşım haklılığını gösteriyor. Fakat Bradbury yazınının anti-sömürgeci, özgürlükçü, isyankar yanları ne kadar kuvvetliyse de, din kavramına bakışı ise zayıftır. Bradbury, burjuva aydınlanmanın mantığına eleştirisini ileriye doğru değil geriye, metafizik huzur ve uyuma doğru yöneltir. Romanda Darwin ve Freud 'un açtığı yolun, sanatı, dini, olumlu değerleri öldürdüğü söylenir. Oysa Aydınlanmanın bir sınıfın tahakkümüne dönüştürüldüğünü söyleyen Frankfurt okulu (Adorno ve Horkheimer) bu tespitlerine ağırlıklı olarak Freud 'un "Uygarlığın Huzursuzluğu "yapıtına dayandırır. Önce "Bir Yanılsamanın Geleceği " yapıtında, din konusunun karanlıkta kalan yönlerini aydınlatan Freud, ardından gelen "Uygarlığın Huzursuzluğu" yapıtında Goethe'nin dizelerini anıp, sırtımıza yüklenen hayatın ağırlığından, acı ve hayal kırıklıklarından kurtulmak için insanın yarattığı diğer yanılsamaları da araştırır. Goethe 'nin "kim, bilim ve sanata sahipse sahiptir dine. Kim yoksunsa ikisinden de sarılmalıdır dine " dizeleri Bradbury 'de dünyayı anlama anlayışına dönüşerek, bir bakıma ideoloji halini almaktadır. Bradbury'nin formülü sanat ve bilimin, dinin yüceliğiyle harmanlanmasıdır.

Romanın sonunda,2005 yılının dünyasında ortaya çıkan yeni bir paylaşım savaşını ve patlayan atom bombalarını "Mars Yıllıkları" tam bir anti-ütopik kıyamet olarak yansıtır, ütopiyaya kapılarını kapatmaz. Mars 'ta insanların, kalan mutantların ve robotların yeniden ve daha iyiye doğru yaratacakları bir dünyanın özlemi ve inancıyla roman noktalanır. Aslında tüm politik duruşu yanında roman, bilim kurgunun romantizme, şiirsellikle, melankoliyle nasıl bütünleşebileceğine dair ders alınacak bir örnektir. Ve ardından gelen P.K. Dick, G.J. Ballard gibi usta yazarlarla bu tarz gelişmiş ve iyi BK 'nun aslında iyi edebiyat olduğu, herkes tarafından kabul edilen bir gerçek halini almıştır.

Afyon Dünyası

Kuş cıvıltılarını dinlemek için pencereyi açtım. Ne de güzel ötüyorlar... Ama şimdi başka güzellikleri yaşamaya gitmeliyim. Çok sevdiğim işime gitmek için, evden çıktım. Evim işime yakın olduğundan yürümeyi tercih ediyorum. Ayrıca sabahları temiz hava beni kendime getiriyor. Yürümeye başladım. Az sonra, her sabah olduğu gibi, yolumun üzerinde olan, o güler yüzlü, centilmen polis memuru ile selamlaşacağım. Ah, işte polis memuru. "İyi günler. İyi çalışmalar memur bey.". Hey! Neler oluyor? Hava neden birden karardı? Güneş nereye gitti? Çevrem birden iğrenç görünmeye başladı. O tertemiz sokaklar şu an çöp yığınlarıyla dolu. Etrafta yoğun duman... Yeni görünen evler, yıkıntıdan farksız... Polis memuruna döndüm. Aman Tanrım! İstemsizce bir, iki adım geriledim. Gördüğüm 'gerçek' mi? Metal zırhlara bürünmüş karşımda, garip bir makineyi andıran insana benzer silüet... Başım dönüyor, kendimi iyi hissetmiyorum. Polis memuru(!?) metalik bir sesle iyi olup olmadığını soruyor. Cevap veremiyorum. Yoldan geçen insanlar da garip görünüyor, kiminin yüzünün yarısı erimiş, hepsi pis ve biçimsiz. Hemen yanı başımdaki, apartmanın merdivenlerine çökmek zorunda kaldım. Bütün bunların anlamı ne? Bir süre sonra "Pek iyi değilim" çıkıyor ağızımdan, zorla. Her şey allak bullak oldu. Bir saniye önce hiçbir şey böyle tiksindirici değildi. Başımı kaldırıp çevreye bakamıyorum, korkuyorum. Önümde polis memurunun ayakları var. İki kişi daha geldi. Yeni gelen insanlara bakmak için kafamı kaldırdığımda, olduğum yerde sıçradım. Yeni gelen iri yarı iki adamın da sol gözleri yerine, kırmızı metalik birer 'şey' var. "Korkma" diyor içlerinden biri, çirkin bir sesle. Ve ekliyor: "Bizler sağlık görevlisiyiz. Algı çipin bozulmuş. Telaşlanacak bir şey yok."

Sağlık hizmeti dediğin böyle olmalı işte. Daha sorun çikalı bir dakika olmadı, hemen müdahale ediyorlar. Gerçi, altı aydır akciğerimde sorun var ama eminim bir aksilik çıktığından gelediler.

Diğer sağlık görevlisi, cebinden, silah gibi tuttuğu, yumuşak hatlı, metalik, ufak dikiş makinesine benzer bir alet çıkardı.

"Bunun adı iknaedici. Seni tedaviye götürürken çevreden zarar görmemini sağlamak için."

Garip aletin düğmesine bastığında birden içimi garip bir duygu kaplıyor. Sağlık görevlilerinin ardından gitme düşüncesi beliriyor kafamda. Tabi, böyle yapmalıyım. Sağlık görevlileri başlıyor yürümeye. Ben de onların arkasından. Ezilmiş bir kediye basıyorum, ama önemli değil. Görevlilerin peşinden gitmem lazım. Çevredeki garip dumandan ciğerlerim yanmaya başladı.

Biçimsiz, paslı bir minibüse gelince duruyoruz. Minibüsün bagajını açıyor sağlık görevlilerinden biri. İçerisinde ışıklı göstergeler, kablolar, tanımlayamadığım araçlar var. Sağlık görevlisi bileğimi tutuyor ve bagajdan çıkardığı kablolardan birini, kolumda ilk defa gördüğüm bir deliğe sokuyor.

Uyandığımda etraf yine aydınlık. Burası hastane olmalı. Demek hastane dedikleri böyle bir yermiş. Etraf eskisi gibi pırıl pırıl, ferah bir odadayım. Açık pencereden kuş cıvıltıları ve güneş ışığı geliyor. Kar beyaz üniformalı, hoş bir bayan içeri giriyor.

"Uyandınız demek."

Evet uyanmıştım, kendimi de eskisi gibi iyi hissediyordum... Ayrıca işime gitmek için de can atıyorum. O kırmızı, şekere benzeyen, adam boyunda, plastik oyuncak kürelerden üretmek istiyorum. Bu daireler ne yapıyor musunuz? Ülkemizdeki gönüllü gruplar tarafından Vietnam'daki küçük çocuklara hediye edilmeye gönderiliyormuş...

Pratik Ütopya Tarihinden**Robert Owen (1771 - 1858) ve New Lanark Deneyi**

İskoçya'daki New Lanark fabrikasını satın alan Robert Owen, bu bölgedeki çalışma ve yaşam koşullarını iyileştiren köklü reformlara gitmişti (1800 - 1829). Özellikle çocukların ve gençlerin eğitimine önem veren Owen anaokullarının bulucusu ve ilk uygulayıcısı olmuştur. Owen'a göre insanları küçük yaşlarda çevrenin zararlı etkilerinden uzakta, eğlenceyle birleşmiş bir eğitimden geçirmek gerekiyordu.

Üretim, verim ve bölüşüm konusunda küçük bir alternatif toplum modeline dönüşen New Lanark'ın nüfusu 2500 kişiye ulaşmıştı. O dönem rakip fabrikalarda 14 saat mesai uygulanırken New Lanark' ta 10 saat çalışılıyordu, üretim yapılmayan dönemlerde de işçilere ücretleri ödeniyordu. Yaşamı ile ütopyik sosyalizmin, sendikal hareketin ve kooperatifçiliğin öncülerinden biri durumuna gelen Owen' in çalışmalarını Yapı Kredi Yayınları'ndan çıkan "Yeni Toplum Görüşü" kitabında ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Bilimkurguda Zaman (2)

Doğal fenomenlerden yararlanarak yapılan zaman yolculukları.

Bu doğal fenomenlerin başında, fizik biliminin de en çok araştırdığı konulardan biri ile karşılaşırız. Kara Delikler. Doğanın bu olağanüstü yapılarının ne olduğundan, en azından günümüz biliminin kabul ettiği biçimde, kısaca bir bahsetmek gerek. Kara delik, nükleer yakıtını tüketmiş, belli büyüklükte bir yıldızın kendi üzerine çökmesi ile ortaya çıkan ve olağanüstü büyük bir çekim gücüne sahip doğal bir fenomendir. Bilindiği gibi uzayımızdaki her maddenin, kütlesi ile orantılı olarak sahip olduğu bir çekim gücü vardır. Örnekle dünya üzerinde uzaya savrulmadan durabilmemizi sağlayan bu güçtür. Ve dünyadan ayrılmak istersek bu gücün tutabileceğinden daha hızlı hareket etmemiz gerekir ki bu da yaklaşık olarak saniyede 11 metrelik bir hızdır. Yani eğer saniyede 11 metrelik bir hızla sıçrayabilirsek dünyanın gücü bizi tutmaya yetmez ve uzaya fırlarız. Işığın hızı saniyede, yaklaşık 300 bin kilometre. Biraz önce kara deliklerin olağanüstü bir çekim gücü olduğundan bahsetmiştik, işte bu güç o kadar büyük ki saniyede 300 bin kilometre hızla hareket eden ışık bile bu güçten kurtulamaz. Zaten kara delik adı da bu özelliğinden gelmektedir, çekim gücü nedeniyle ışığın bile kaçamadığı bu oluşumlar doğal olarak görünememekte, çevrelerine yaptıkları etkilerden dolayı olarak saptanabilmekteler.

BK'nun bazı zaman yolculukları da böyle bir fenomenden yararlanılarak yapılmakta. Dayanağını ünlü İngiliz teorik fizikçisi Stephen Hawking'in bazı kara delik teorilerinden almakta olan bu yaklaşım da oldukça popülerdir. 1997 Yapımı "Olay Ufku" adlı sinema filmi ve ülkemizde uzun yıllar gösterimde kalan ünlü "Uzay Yolu" dizisinin sinema filmlerinden dördüncüsü "Eve Dönüş" bu yaklaşımdan yararlanarak zaman yolculuğu yapar. Yine ünlü BK yazarı Frederic Pohl'un "Hiç Destanı" adlı üç kitaptan oluşan dev romanında da bu yaklaşımdan yararlanılmıştır.

Bir diğer zaman yolculuğu yaklaşımı ise günümüz teknolojilerinden yararlanarak gerçekleştirilen yolculuklardır.

Ancak bu teknolojilerden yararlanarak yapılan yolculuklar genel olarak tek yöne, ileri zamanlara doğru yapılabilen. Sizlerin de hemen aklınıza geldiği gibi "dondurulma" dan bahsediyorum. Ya da daha çok kullanılan adıyla "Kışlama". Bu yöntemle, tek yönlü bile olsa geleceğe bir bakış olanağı ortaya çıkmakta. "Daima Genç" adlı sinema filminde bu yaklaşımın bir örneğini görebilirsiniz.

Bahsettiğimiz bu yöntemlerin hepsinde olayların kahramanlarının zamanda fiziksel olarak hareketi ön görülmektedir. Kahramanlarımız şu ya da bu nedenle zamanda ileriye veya geriye giderek maceralarını yaşamakta ve bizlere yaşatmaktadırlar. Daha doğru bir söylemle sanatçılar bizlere anlatmak istediklerini bu kahramanlar ve onlara yaşattıklarıyla anlatmaya çalışmaktadırlar. Bu yöntemlerin dışında kalan ve daha az kullanılan Zamanda Yolculuk yaklaşımları da vardır. Bunların en ilginçlerinden biri de hiç kuşkusuz, bir telsiz aracılığıyla geçmişteki babası ile konuşan kahramanın yer aldığı "Frekans" filmi. Yine bir başka ilginç zaman yolculuğu yaklaşımı da Asimov'dan, zamanda fiziksel olarak hareket etmeyi değil ama geçmiş veya geleceği gözlemeği önermekte. Daha önce bahsettiğimiz "Sonsuzluğun Sonu" adlı romanında bu yaklaşımı da işlemiş büyük usta.

Doğal ki BK'sal sanat eserlerinde gerçekleştirilmiş olan tüm zaman yolculuklarını ve çeşitlerini burada konu etmedik. Bu örnekler, çok kullanılan yaklaşımlar arasından seçilmiş olanlar. Ve daha da önemlisi bunların hemen hiçbiri "Zaman Yolculuğu"nu salt "Zaman Yolculuğu" olarak ele alıp işlemiş eserler değiller. Günümüz ekonomik, etik, felsefi sorunlarını ele alıp bunları işleyen, biz izleyici ve okurlara bu evrensel sorunlara ait taze, yeni bir bakış açısı sağlamaya yönelik çalışmalar.

Bizlere düşense belli. Bu eserleri, içerdikleri yaklaşımları kavramak, kendi yaşamımız, etiğimiz, varoluşumuz çerçevesinde, eleştirel bir yaklaşımla inceleyip özümsemek. Ve doğal ki bir insan olarak kendimize mal ettiğimiz, edebildiğimiz her bir yaklaşımı yaşamımıza katıp onu zenginleştirmek, kendimizi zenginleştirmek. Yaşamı şimdikinden daha güzel daha iyi yapmak için uğraşmak.

Dolaşan yıldızlar, benim sizin yörüngelerinize girdiğimi görünüz,
çünkü yalnız siz bana özgürlüğün yollarını açıyorsunuz.

Sizin lütfunuz bana uykunun çift kapısını bir açsa,
kendimi uzayın boşluklarına fırlattığım zaman.

Zaman örtüleri cimrice sarsa,
ve bana bunu karanlıklardan neşeli ışığın içine taşımama izin verse!
zayıf ruh, zaman böyle bir sunuya layık olmadığı için,
böylesine yüce bir yapıtı gerçekleştirmekten korkacakmısın?

Giordano BRUNO

BENİ KATEGORİZE ETME

Sürgülü kapı açıldı ve koltuğunda düşüncelere gömülmüş Pedro'nun yüzüyle karşılaştım.

- "Acil çağrı aldım. Önemli bir şey mi oldu?"

- "Evet, bunu senin de görmeni istedim. İki gün önce Alfa 352 gezegeninden topladığımız kaya numunelerinde bir sorun var."

- "Hani Kızıl Vadiden toplananlar mı?"

- "Evet, aynı gün toplanan tüm diğer numunelerle rutin tanımlama ve kataloglama deneylerini yapıyordum. Ama Kızıl Vadiden topladığımız taşlarla yapılan deneylerde bir sorun var, hepsi de başarısız sonuçlar veriyor."

Bir terslik olduğu belliydi zira Pedro'yu 13 yıldan beri tanıyordum. Uluslararası Uzay Bilimleri Konvansiyonunda saygı duyulan ve güvenilen bir bilim adamıydı. Güneş sistemi dışına yapılan insanlı ilk uzay görevine öncelikle davet edilen uzmanlardan birisiydi ve numune toplama ve kataloglama birimi başkanıydı. Şu ana kadar bilimsel yöntemin dışına çıktığına ya da hata yaptığına tanık olan çıkmamıştı ve bu da şu anki durumu daha vahim kılıyordu.

- "Tamam sakın ol"dedim hiç düşünmeden. Nasıl sakın olunacağını ben de bilmiyordum aslına bakarsanız. "Aletlerin hassaslık derecelerinde bir sorun yok değil mi ?"

- "Hayır, kontrol ettim, hepsi düzgün çalışıyor."

- "Birisi izinsiz laboratuara girmiş ve sonuçlarla oynamış olabilir mi ?"

- "Hayır son 48 saatten beri laboratuarı terk etmedim ve izinsiz de kimse girmede içeriye ?"

- "O zaman nedir sorun tam olarak ?"

- "Kızıl vadiden topladığımız süngersi yapıdaki taşlar -ya da başta öyleydiler- üzerinde rutin yapısal ve kimyasal tanımlama ve sınıflama işlemlerini yürütüyordum. Ancak yaptığım her deneyde sonuçlar değişik geliyor. Gerçek sorun ölçüm yöntemlerinde değil aslına bakarsan, taşlar gerçekten de yapısal değişiklik gösteriyor. Kendin gör, bunlar iki gün önce topladığımız taşlara benziyor mu sence ?"

Deney için ufak kesitlere ayrılmış taşları avucuna alarak gösterdi. Gerçekten de iki gün önce beraberce topladığımız taşlara benzemiyorlardı. Renkleri değişmişti, yapıları değişmişti ve daha da önemlisi, bu değişim neredeyse sürekli gerçekleşiyordu. Tam bu taş parçalarını tanımlayacakken ya da bilinen bir kaya yapısı ile kıyaslamak üzereyken şekil ve renk değiştirerek sizi başka bir tanım arayışına zorluyordu.

- "Sanki tanımlanmamak için direniyor" deyiverdim.

- "Evet, benim de aklımda olan tam da bu. Sanki düşüncelerimizi okuyor ve onu bildiğimiz ölçütlerle tanımlamamıza ve benzer yapıda olanlarla aynı kategoriye sokmamıza izin vermiyor."

- "Sence mümkün mü bu ? Yani bu taş parçaları akıllı canlılar mı ?"

- "Hayır, onu da test ettim ve bildiğimiz canlı türlerinin hiçbirisinin özelliklerini göstermiyorlar."

Bir an ikimiz de sustuk ve birbirimize bakamadık. Bu son derece ciddi bir sorundu ve arada derin uyuma döneminde geçen yılları saymazsak, tam 22 aydan beri sürdürülen dünya dışı maddeleri tanımlama ve kataloglama görevinin başarısızlıkla sonlanması anlamına geliyordu.

- "Bir ihtimal daha var" diyerek sessizliği bozdu Pedro. "Bir bilim adamı olarak tüm ihtimalleri göz önüne almak zorundayım ve ne kadar bilim dışı görünse de şu an için tek bir mantıklı açıklama kalıyor geriye".

- "Ne demek istiyorsun" dedim irkilererek. Pedro bilimsel yöntemle tapardı ve her şeyin bilimsel bir açıklaması olduğuna inananlardandı.

- "Bence asıl sorun bizde, yani yaptığımız bu işte, nesnelere tanımlama çılgınlığımızda. Bu gezegenler, gezegenlerin üzerinde canlı cansız tüm varlıklar bizden önce de bizden sonra da kendilerine has isimlerle var oldular, var olacaklar. Onları kendilerimize göre isimlendirmemiz, bildiğimiz türlere uygun bir şekilde tanımlayıp, sınıflamamız onların varlığına ne bir şey katıyor ne de bir şey eksiltiyor. Aksine her tanım, her sınıflama hem tanımladığımız nesneyi hem de bizi, varoluşa dair bilgimizi kısıtlıyor, kısırlaştırıyor."

- "Ama neresi garip ki bunun? Tüm bilimsel yöntemimiz neredeyse bunun üzerinde yükseliyor. Descartes'tan bu yana, dünyada bulunan canlı, cansız tüm varlıkları sınıfladık ve etiketledik ve tüm varlık bilgimizi bunun üzerine kurduk. Aynı şeyi uzayda yapmanın ne sakıncası olabilir ki?"

- "Ancak bir yeri atlıyorsun. Bilimsel bir deneyde de olsa, her tanım öncelikle tanımlayanı tanımlar. Yaptığımız her tanım öncelikle bizim tanımımızdır. Her tanım, bize, kişisel geçmişimize, fiziksel yetersizliklerimize ve ruhsal zaaflarımıza, toplumsal yargılarımıza ya da beğenilerimize dair bir şeyleri miras alır ve bu sebeple bir nesneyi isimlendiren biz olsak bile her seferinde, bu nesneyi tanımlayışımız bir öncekine göre değişmiş olur. Etrafımızı çevreleyen ve hayatımızı anlamlandıran nesnelere değil sadece, bizi

biz yapan tüm duyguları ve ilişkileri de tanımlarız kendimizce, bu sebeple de tüm dünyayı, sevdiklerimizi ve böylelikle de kendimizi ötekileştiririz. Her şey, bizi çevreleyen her şey değişken, kaygan tanımlara dönüşür ve gerçekle bağımız kopar. Acı olansa tüm bu tanımları hayatımızı gerçekle bir şekilde bağlaştırmak üzere yapmamız."

- "Fiziki gerçekliği yadsıyor musun yoksa ? Burada ve bu andaki varlığımızın bir anlamı yok mu sana göre?"

- Hayır, hayır tabii ki yadsımıyorum. Seninle konuştuğumu ve bu deneyleri yaptığımı ve bu masaya dokunduğumu biliyorum ama asıl sorun bunu algılamamızda belki de. Bak, Hugo, insanoğlunun dünyada var olduğu ilk yıllardan şimdi tam da burada bu uzay gemisinde yaptığımız deneye kadar değişmeyen iki şey var. Birincisi, kim ya da ne olduğumuza dair çıldırtan merakımız. İkinci mirasımız ise mağaralardan bize kalan, biz konuşmasak bile beynimizin içinde bir yerlerde sürekli konuşan, ve hatta yazının ve konuşmanın olmadığı zamanlarda bile orada olan, etrafımızdaki nesnelere tanımlayan, bizi ve diğerlerini yargılayan, yaftalayan ve mahkum eden iç sesimiz. Merakımızın önüne geçebilir miyiz bilmiyorum Hugo ama bu gemide geçirdiğim onca zamandan sonra anladım ki kendimize dair bir şeyler öğrenmek istiyorsak öncelikle yapmamız gereken tanımlama merakından vazgeçmek ve susmak, ve içimizdeki sesi de bir süreliğine olsa susturmak. Evrenin dili sessizliktir Hugo, baksana dışarıya, ne kadar huzur verici bir karanlık ve ne kadar mutlak bir sessizlik var. Her varlık kendince var ve her şeye hükmeden sessizlik bir varlığın diğerini öylece kabul etmesini emrediyor. Önce söz vardı diye başlıyor kutsal İncil. Ben yazmış olsaydım o kitabı önce sessizlik vardı ve hep sessizlik olmalı derdim."

Döndü ve laboratuvarın penceresinden dışarıya, dış uzaya, karanlığın ve sessizliğin, huzurun ve kabullenmenin mutlak ülkesine doğru baktı. "Ah, Piedro" dedim içimden iç sesimle kendi kendime"bazen ne de anlaşılmaz oluyorsun".

Isaac Asimov

Hayalülke

13 yaşına geldiğinde, Edward Keller 4 yıldır kendini bilimkurguya adanmış durumdaydı. Galaktik bir coşkuyla dolup taşıyordu.

Ölen dinine bağlı kız kardeşinin anısına onu kurallara uygun bir şekilde yetiştiren teyzesi, hoşgörü ve sınırdan deliye dönmek arasında gelip gidiyordu. Onu böyle hayaller arasında yitip gitmiş görmek onu endişelendiriyordu.

"Gerçekle yüzleş" derdi, kızgın bir şekilde.

Başını sallardı ama devam ederdi "Ve rüyamda Marslıların beni takip ettiğini gördüm, anladın mı? Özel bir ölüm ışınım vardı ama atomik güç ünitesi çok düşüktü ve-"

Her bir kahvaltı, yumurtalardan, tosttan, süttten ve böylesi hayallerden oluşuyordu.

Clara Teyze dedi ki, ciddi bir şekilde "Şimdi, Eddie, bu gecelerin birisinde rüyandan uyanamayacaksın. Orada sıkışıp kalacaksın. Sonra ne olacak ?

Köşeli yüzünü onunkine yaklaştırdı ve ona baktı.

Eddie garip bir şekilde teyzesinin uyarılarından etkilendi. Karanlığa gözlerini dikerek, yatağın içinde uzandı. Bir rüyada sıkışıp kalmak istemezdi. Çok da geç olmadan uyanmak her zaman çok güzeldi. Mesela dinazorlar tam peşindeyken-

Birden yatağından dışarı, oradan evin dışına ve çimenliğe çıktı ve bunun da başka bir rüya olduğunu anladı.

Düşüncesi, belli belirsiz duyulan bir

gökgürültüsü ve güneşi lekeleyen bir gölgeyle bölündü. Şaşkınlık içinde yukarıya doğru baktı ve bunun bulutlara değen bir insan yüzü olduğunu fark edebildi. Clara Teyzeydi bu. Bir canavar gibi uzun boylu, sesi anlaşılmayacak bir gürültü ile gırtlaktan çıkarak, gemi direğine benzer işaret parmağı yukarıya kalkmış tembih eder gibi ona doğru eğildi.

Eddie döndü ve panik içinde koştu. Başka bir Clara teyze canavarı sesi gürleyerek önüne dikiliverdi.

Yine döndü, tökezleyerek, soluk soluğa, ileriye doğru, ileriye doğru kaçarak.

Tepeye ulaştı ve korkuyla durdu. Uzakta bir yerde, yüz tane Clara teyze askerler gibi yürüyorlardı. Her bir sıra önünden geçtiğinde, her sıradaki Clara teyzeler başlarını keskin bir hareketle ona doğru çeviriyor ve gök gürültüsüne benzer kalın gümbürdeme sözlere dönüşüyordu.

"Gerçekle yüzleş Eddie. Gerçekle yüzleş, Eddie."

Eddie kendini ağlayarak yere attı. Lütfen uyan, diye yalvardı kendi kendine. Bu rüyada sıkışıp kalma.

Eğer uyanmamış olsaydı, olabilecek en kötü bilimkurgusal kıyamet onu ele geçirecekti. Devimsi teyzelerin dünyasında, sıkışıp, sıkışıp kalacaktı.

Çev: Murat GÖÇ

Gerçeği yönlendirmenin en basit aracı, sözcükleri yönlendirmektir. Kelimelerin anlamlarını kontrol edebilirsiniz, kelimeleri kullanmak zorunda olan insanları da kontrol edebilirsiniz.

Philip K. Dick

Ütopya (Utopia)

Mükemmel Yer, Hayal Ülke, Olmayan Yer olarak çevrilebilir. Daha sağlıklı, iyi bir toplumu tarif etmek için kullanılan kavram. Hem, sanatçıların kurdukları teorileri anlatmak, hem de bu teorilerin pratik uygulamaları için kullanılmaktadır. Ütopya kavramında bir iyicilik, bugünden daha güzel, daha iyi, sağlıklı ortamların özlemi vardır. Günün gerçeklerinden hareketle geleceğin kurulmasına yönelik tasarımlar içerir ve daha da önemlisi sona erdirilmiş bir çalışma değildir asla. Ütopya sürekli evrim gereksinimi olan bir kavramdır. Evrim olmadan, ütopya sınırlı ve kendi üzerine çökecek bir entropi olabilir ancak. Doğası gereği ütopya en fazla gönüllü katılımını gerektiren bir yapıya sahiptir. Yoksa gerçekleştirilemez. Belki de bu nedenle, ütopya örneği eserler oldukça az, olanlarsa çoğunluğu tatmin edemeyecek kadar sınırlı alanlar içinde kalmış. Ernest Callenbach'ın Ekotopya, Jonathan Swift'in Gülliverin Maceraları, Ursula K. Le Guin' in Mülksüzleri ve isim babası Thomas More' un Utopia adlı eserlerini örnek olarak verebiliriz.

Disütopya (Dystopia)

Birçok nedenle, istenmeyen gelişimlerin olduğu ortamların anlatıldığı eserler. Disütopyaların, genel olarak yarınlarımız adına bizi uyarmaya yönelik eserler olduklarını kabul edebiliriz. İçinde yaşadığımız dünyadan hareketle, oluşturduğumuz yıpratıcı, yok edici eylemlerin, sürdürüldükleri takdirde nasıl bir kabus dünyasına sürüklediğimizi, can acıtacak bir açıklıkla önümüze seren eserler. Elimizi attığımız hemen her yerde bir disütopya örneğine rastlamamız da ayrıca acı veren bir gerçek. Ütopya kavramının tam karşısında yer olan bu anlayış için örnek bulmak ne yazık ki çok kolay. George Orwell "1984", Yevgeny Zamyatin "Biz", Ray Bradbury "Fahrenheit 451", Kurt Vonnegut "Otomatik Piyano", Margret Atwood "Damızlık Kızın Öyküsü" vb.

Çokluevren (Multiverse)

Kendi evrenimizi de içeren, zaman içinde olası tüm evrenleri anlatmak için kullanılan kavram. Günümüzde, çokluevren kavramının gerçek olduğunu ait bilimsel bir kanıt henüz bulunamamıştır, ancak, bu kavram, zaman zaman "Alternatif Evrenler" olarak da bahsedilir, teorik fizikçiler tarafından önerilmektedir Çokluevren, "Evrenimiz sonsuz mu?" sorusu merkez alınarak oluşturulmuş

bir kavramdır. Eğer bir sınırı varsa bu durumda sınırın ötesinde bir başka, farklı evrene aiti yerler olacaktır.

Farklı Çokluevren anlayışları vardır, bunların en yaygın iki tanesinden biraz bahsedelim. Bunlardan birincisi günümüzde birçok evren bilimci tarafından da kabul gören Kuantum Çokluevren yaklaşımı. Bu yaklaşımda sonsuz sayıda ve evrenimizdeki aynı fizik yasalarının geçerli olduğu bir Çokluevren anlayışı hakimdir.

Farklı bir Çokluevren anlayışı da "M-Teorisi" olarak adlandırılan, "Düğüm Teorisi"nin bir uzantısı olan 11 boyutlu evren anlayışıdır. Bu yaklaşımda "Kuantum Çokluevren" anlayışının tersine sonsuz sayıdaki evrenlerin fizik yasaları tamamen birbirinden farklıdır ve her şey olanaklıdır.

Çokluevren kavramı, birçok BK eserinde önemli bir yer kaplamaktadır. Çokluevren kurguları arasında Michael Moorcock'un "Alternatif Evren" öyküleri çok popüler olmuşlardır. Çağlayan yayınlarından Türkçe'ye kazandırılan Frederic Brown'un Hücüm (What Mad Universe) romanı da konuyu en güzel işleyen romanlardan biridir. Yine ünlü "Uzay Yolu" dizisinin "Ayna, Ayna" (Mirror, Mirror) bölümünde de kahramanlarımızın barbar ve kötücül bir yaşam sürdürdükleri bir Çokluevren işlenmektedir. Geçtiğimiz günlerde izlediğimiz sinema filmi "The One" da Çokluevrenlerin arasında yol olarak benzerlerini öldürüp güç kazanmaya çalışan bir antikahramanın öyküsü anlatılmaktadır.

Uzay Operası (Space Opera)

Özellikle Uzayda geçen maceraların söz konusu edildiği ve genel olarak Saltık Bilimkurgu'nun oldukça hafife alınarak gerçekleştirilen roman, sinema ve TV dizilerine verilen genel ad. Bu türün en önemli özelliği izleyici ya da okuyucuyu düşündürmek, araştırmaya yöneltmek, bilgi vermektense çok, hızlı bir eğlenme ve katharsis duygusu yaratmaktır. Uzay Operalarında, bilimsel gelişmelerden söz edilmekle birlikte, bunların üzerinde hemen hiç durulmadan geçilir. Karakterler ise en az teknoloji kadar hafife alınan öğelerdirler. Olaylar, olağanüstü yetenekli ana kahramanın çevresinde gelişip, eserin sonunda onun lehine olarak sona erer.

En iyi örnekleri, görsellikle zenginleştirilmiş sinema ve TV dizilerinde görülür. Uzayda Kaybolanlar, Andromeda, Uzay Yolu serileri Uzay operası kavramı içinde ele alınabilirler.

Başka hiçbir edebiyat dalı gerçekle ilgilenmez.

Arthur C. Clarke

Delice koşuyordu,uzaktaki sirenleri duydukça. Yüreği ağzına geliyor, kenetlenmiş dişlerini açsa dışarı fırlayacak sanıyordu.Giysileri, daha doğrusu paçavraları iyiden iyiye çıplak bırakmıştı onu. Su birikintileri ve çöp yığınlarıyla dolu bir sokağa daldı. Cılız lamba puslu havayı delmeye çalışıyordu umutsuz bir inatla. Kendini kuytadaki çöp yığınlarında birine attı.

Vücudunun bir çok yeri kesik içindeydi ve sol kolunda muhtemelen kırık vardı .Gözlerini, çatıların arasında kalan daracık gökyüzüne gitti. Yıldızsız gecenin mürekkebi, yalnızlığını yazıyordu, şehrin kasvetli sokaklarına. Bin bir acıyla kalktı yerinden. Adımları yara izi gibi kalıyordu ıslak asfaltta.Yaralıydı da.Yara nasıl olsa iyileşirdi, etindeki kesikler kabuk bağlar, şişlikler iner, kırık kemik kaynardı. Ama ya ruhundakiler? (Hayatın köşeleri jilet gibidir, sevginizi dilim dilim doğrar. Savunmasız yüreğiniz örsle balyoz arasında kalıverir. Ve hiç çekmemeye başlar canınız hayatı.)Yıkımların adamını rüyası kurtarabiliyordu sadece. Suçu da buydu zaten; " rüya görmek".

Gerçi hep aynı rüyayı görüyordu ama, beynine ekilen kabuslara inat öyle bir demir atmıştı ki "abyss"ın zeminindeki inci tanesi gibiydi. Nefesleri yetmezdi o kadar derine dalmaya. Ele geçmemişti rüya. Surları ağır hasar görse de, kale düşmemişti. "Onlar her şeylerini yüklediklerinde size / Bazılarınız sendeleyip düşüyor, her şeye rağmen kolay değil / Yüreğinizi korumak sapıklara karşı "**

Onu büyüten yaşlı "rüyacının" anlattığı masallardan birinin kırıntıları mıydı yoksa kendi yarattığı bir imgelem mi ? Bilmiyordu. Hiç değişmese de, rüyanın verdiği mutluluk, Yağmurda ıslanan toprak kokusu gibiydi hep.

Pembe bir kuzu görüyordu. Küçücük pembe bir kuzu. Zıplaya zıplaya ormanda dolaşiyor, her toprağa dokunuşunda orayı pembeye boyuyordu. Böylece pembe bir yol çiziyordu minik kuzu, onun gibi minicik pembe bir patika. O da kuzucuğun ardından yürüyordu. Nereye gittiklerini bilmiyordu ama, o pembe patikada kuzuyu izlemek yüreğini kabartıyor, göğüs kafesine sığmaz oluyordu. Sonra, bir yere varıyorlardı (oraya Pembelik Ütopyası diyordu kendince)

Cam göbeği mavisini bir gölün kıyısında, başlarında çiçekten taşlar olan insanlar karışılıyordu onları. Kalabalığın arasında bir kadın görüyordu. Kadının pembe kuzu olduğundan emindi, onu buraya getiren kuzucuktu o. Minicik elleri ve ayakları vardı, boynunda kelebekler uçuşarak dolanıyordu. Yüzü ay gibiydi, yüreciği güneş gibi. Ama çok üşüyordu kuzu, titrediğini görünce gidip sarıldı ısıtmak için. Sarılır sarılmaz o da pembeye boyandı. Pembe kuzu ona "Pembe kurt" adını verdi. "Artık üşümeme hiç izin vermeyeceksin değil mi?" dedi.

Kendini kahraman gibi hissediyordu. Onun da sorumlu olduğu bir kuzusu vardı, bir kadını ..."Yüreğimin ev sahibisin" dedi ona. Sen hep orada yaşayacaksın ve asla üşümeyeceksin. Aralarında konuşma geçmiyordu çünkü burada kimse konuşmuyordu. Hayvan, insan, bitki ayrımı yoktu sadece canlılar vardı ve hepsini anlayabiliyordu. Huzurun, mutluluğun ve pemiş sevgisinin kuştüyü döşeğine yatırıyor ruhumu. Kaynağından fıskıran su gibi duru, coşkulu hissediyordu .

Birden canhıraş sesler gelmeye başladı. Kulaklarına çivi gibi saplanan karma karışık ölümcül feryatlar. Elleriyle kulaklarını tıkadı, olmadı sesler beyninden geliyordu. Dayanılmaz bir acıyla başını sağa sola sallamaya başladı, gözlerini sımsıkı yummuş, kafasının içindeki matkapları durdurabilmek için, iki eliyle kulaklarının üzerinden başını sıkıştırıyordu. Neler olduğunu anlamak için gözlerini açtığı anda, dehşetten boğazından boğuk bir hırıltı çıkabildi sadece. Bağırarak istiyordu ama sesini kaybetmişti. Bir mezbahadaydı! Çıplak ayaklarıyla kaygan zeminde zor duruyordu. Her yanına kan sıçramıştı, saçlarından süzülen kan çenesinden damlıyordu. Ayağının hemen yanında küçük bir olukta sıcak kan akıyordu ve nefes aldıkça kanın buharını içine çekmek zorunda kalıyordu. Midesi ağzına gelmişti ki, cehennem gibi bir manzarayla karşılaştı. Nemli,küflü bir duvarın dibinde, yüzülmüş kuzu ve insan derileri ve bir zamanlar bu derilere ait olan kesik başlar bir tepe oluşturmuştu. Kaçıp gitmek istiyordu ama ayakları yere mihlanmış gibiydi. Ağlayamıyordu, bağırıyordu, kanı damarlarında donmuş bedeni taşlaşmıştı. Kesik başları gözleri gözlerine dikilmiş, soran bakışlarla onu seyrediyordu. O anda ateş kusan ejderha gibi ağzını açtı ve ciğerlerindeki tüm havayla gırtlığında oluşturabileceği en korkunç sesi bütün gücüyle fırlattı .-AAAAAAAaaaaaaaaGGGGGGGhhhhhhHHHHH!...

Başını köprü ayağının soğuk betonuna çarptı. Sanki on dakikadır suyun altındaydı, ciğerleri patlamak üzereydi. Bedeni körük gibi inip kalkıyor, derin derin soluk alıyor. Boğazı kurumuş, ciğerleri oksijenden yanmaya başlamıştı.Yavaş yavaş nefes ritmi düzeldi. Biraz kendine gelir gibi oldu, yerinden kalkıp nehrin buz gibi suyuyla yüzünü ve boynunu yıkadı.

"Rüya dedektörleri " dedi kendi kendine. Sonra, rüyanın kabusa dönüşmesini anladı .

"Kabus vericisi" çok yakındaydı. Yerini belirlemiş olabilirdiler ya da kısa bir süre sonra belirleyeceklerdi. Bir an önce kaçmalıydı, ama hangi yöne? Aklına nehre dalmak geldi ama bu soğukta ancak bir-iki dakika suyun altında kalabilirdi, üstelik nefes almak için yüzeye çıkması gerekirdi. Bu durumda da birkaç saniye bile olsa, beyni düşünce

dalgaları yayacak başına yerleştirdikleri verici (aynı zamanda kabus alıcısı) bunları radar sinyaline çevirip yayınlamaya başlayacaktı. Nefes almak için başını çıkardığında hiçbir şey düşünmemeliydi ki bu olanaksızdı. Hiçbir şey düşünmemek için, düşünmemeyi düşünmesi gerek.

Aceleyle nehir kıyısı boyunca kaçmaya karar verdi. Tam davranıyordu ki köprü ayağındaki yazıyı gördü : "Hey Sen! Sakın dövüşmeden teslim olma onlara / birlikte ayaktaız bölündük mü yıkılırız" ** Hem karşı çıkış hem de sanki bir çağrı vardı yazıda. Acaba kim yazmıştı?

Belki de gizli bir örgüttü. Bunları düşünecek zamanı yoktu, kıyı boyunca bir koşu tutturdu.

Nefes nefese kalmıştı, soluklanmak için durduğunda tepesinde bir vınlama duydu. "Örs ve Çekiç Gücü " hava devriyesi akbaba özeniyle "Rüyacı" yı arıyordu. İçgüdüsel bir hareketle kendini soğuşun cehennemine attı. Ve sanki milyonlarca iğne saplandı bedenine. Suyun içinde avazı çıktığı kadar bağırdı, ciğerlerindeki bütün hava boşaldı ve su yutmaya başladı. Her iki biçimde de ölüm kaçınılmaz görünüyordu. O halde dövüşerek ölecekti. Ciğerlerine dolan suyu kusarak kıyıya attı kendini. Bayılmak üzereydi, birden burnunun dibinde bir çift postal belirdi.

-Hadi kalk! Acele et yoksa örsle çekicinin arasında kalacaksın.

Mengene gibi iki el omzundan yakaladı ve sürüklemeye başladı.

-Hadi kaldır şu kıcını rüyacı, yoksa kabusların gerçeğe dönüşecek.

Bulanıklaşan bilinciyle, şehrin varoşlarından birinin yakınlarında olduklarını anlayabildi. Berbat bir koku vardı etrafta rutubet, küf, lağım, çürümüş leş karışımı bir şey. Lağım fareleri cirit atıyordu. İri yarı adamın boynuna asılmış, adam da presi andıran koluyla onu koltuk altından kavramıştı. Yağmurla balçıklaşan toprağa lağım da eklenince, iğrenç bir bulamaçta güç bela ilerliyorlardı. Ne yöne gittiklerini anlamak için başını kaldırmak istedi ama son gücünü de buna harcadı ve her şey karardı.

Bulanık görüntüler ve uğultulu sesler anaforu biraz durulunca, ilk algıladığı sıcak bir yerde olduğuydu. Kısılmış göz kapaklarını biraz araladı, gözlerini karşıdaki duvara odaklamaya çalıştı. Sanki birileri duvarı sağa sola çekiyor ya da çok yaklaştırıp görüntüyü bulandırıyor sonra birden uzaklaştırıp karanlığa götürüyor gibiydi. Zar zor gözünde duvarı sabitleştirdi. Bir yazı vardı, harfler iç içe geçiyor, uzuyor kısalıyor bir türlü yerlerinde durmuyorlardı. Duvarla oynadığı oyunda iyice yorulan gözlerini kapadı sonra ağır ağır açtı. Köprü ayağındaki yazıyı okudu. Ölümün soğuk avuçlarından tül gibi kayarak, yazıdaki çağrıya gelmişti .

-Ner...nerde...yim?

Baş ucunda biri vardı, Duvara yakın iki kişi de

onu seyrediyordu. Baş ucunda bir erkek sesi geldi.

--Kötü haber rüyacı ,burası cennet değil. İyi haberse ölmedin.

Gözlerini soluna doğru kaydırıldı. Bu bir doktor olmalıydı .Sonra duvar tarafındakileri iyice görebilmek için başını biraz kaldırdı. Ve ,ense kökünden ayak parmaklarına doğru yıldırım gibi bir acı yayıldı .

--Ağır ol bakalım. Kafadaki prangayı yeni çıkardık bir süre başın ağrıyacak ama oldukça iyi durumdasın .Bu seni kendine getirir.

Doktor pompalı enjektörü koluna bastırdı, gazlı içecekleri açarken çıkan fısıltı gibi bir ses çıktı.

--Aramıza hoş geldin rüyacı.

Bu bir kadın sesiydi. Duvar tarafındakilerden biri, yattığı yere doğru yaklaştı. Kelebek zarafetiyle yatağın köşesine ilişti. Ama bu kadın ...O ...o muydu ? Yoksa, sürekli git geller yaşayan bilinci hafızasıyla oyun mu oynuyordu? Kulağına tonu kadife, ritmi su şırıltısı gibi bir ses akmaya başladı.

-Merhaba. Adım ELFİLISA. Kabus evinden kaçtığından beri seni bulmaya çalışıyorduk. Bize en çok yardımı da örs ve çekiç gücünün rüya dedektörleri sağladı. Onlar olmasaydı seni çok zor bulurduk. Şansın varmış son anda "kartal pençesi" kaptı getirdi seni. Yoksa örs ve çekicinin arasında kalıyordun. Burası bizim sığınaklarımızdan biri.

-Bu..yazı?

-Ah evet o yazı. O çok eski bir şarkı sözüdür. Bu günkü şehrin güneyindeki çöl, çok eskiden savaştan önce yani oldukça önemli bir ticaret ve kültür kentiymiş. Örgütü ilk kurduğumuz zamanlar oradaki harabelerde saklanıyorduk .Benim mangam devasa bir kütüphane yıkıntısına yerleşti. O haldeyken bile, binlerce sağlam kitap bulduk. Kitapları sonradan daha güvenli olan yer altı sığınaklarına taşıdık. Onları arasından 20. yüzyılda yaşamış bir müzik grubunun şarkı sözlerini bulduk. İşte sloganımız o kitaptan çıktı.

-Çok...anlam..lı bir...slogan ELFİ...LISA pemb..e kuzu

-?...?

-Örg...güt ne...için kur...uldu?ne..zaman?

-Sen oldukça uzun süredir kabus evindesin anlaşılın. Örgüt kurulalı 11 yıl kadar oluyor

-Ben ...yaşım on..üçtü kaç...yıl bilmiyo...rum.

-Biz, yani rüya görebilenler, önce sadece hayatta kalabilmek için bir araya geldik. Sonra bir gücümüz olduğunun farkına vardık. Böylece ufak gruplar halinde şehre baskınlar düzenleyip yiyecek, giyecek ve bulabilirsek silah çalmaya başladık. Silahlarımız ve tecrübemiz artıkça sürekli savaş durumuna geçtik. Bir ideal oluşmuştu. Hissedebilen ama dokunamayan bilgisayarların, ruhsuz soğuk cyborg ların ve ruhu soğuk insanların oluşturduğu "TATLI KABUS DEVLETİ" ne karşı, rüyanın özgürlüğü yada özgürlüğün rüyası için kurtuluşa

kadar savaş.

-Örgütün adı ne ELFİLISA...pembe kuzu?

-Hala bir adım yok. Ama ben bize "YOLCU" diyorum.

-Yolcu?

-Evet şöyle düşündüm; Yollar hep aynıdır, orada öylece dururlar, başka yönere uzasalar da. Yolcularsa sürekli giderler, değişkendirler. Amaç, tutulan yolun doğruluğunu, yolu kat ederek göstermektir. Yol kendinin iyi mi kötü mü olduğunu bilmez, ona o anlamı yolcu yükler. İşte böyle.

-Güzel..düşünce ELFİLISA...pembe...kuzu.

-Konuşman düzelmeye başladı. İyi gidiyorsun. Neden bana pembe kuzu deyip duruyorsun? Nedir bu pembe kuzu?

-Yolcu, yola anlam yükler ELFİLISA pembe kuzu. O bir masal kahramanı benim masalımın.

-Peki senin bir adın var mı?

-Pembe kurt.

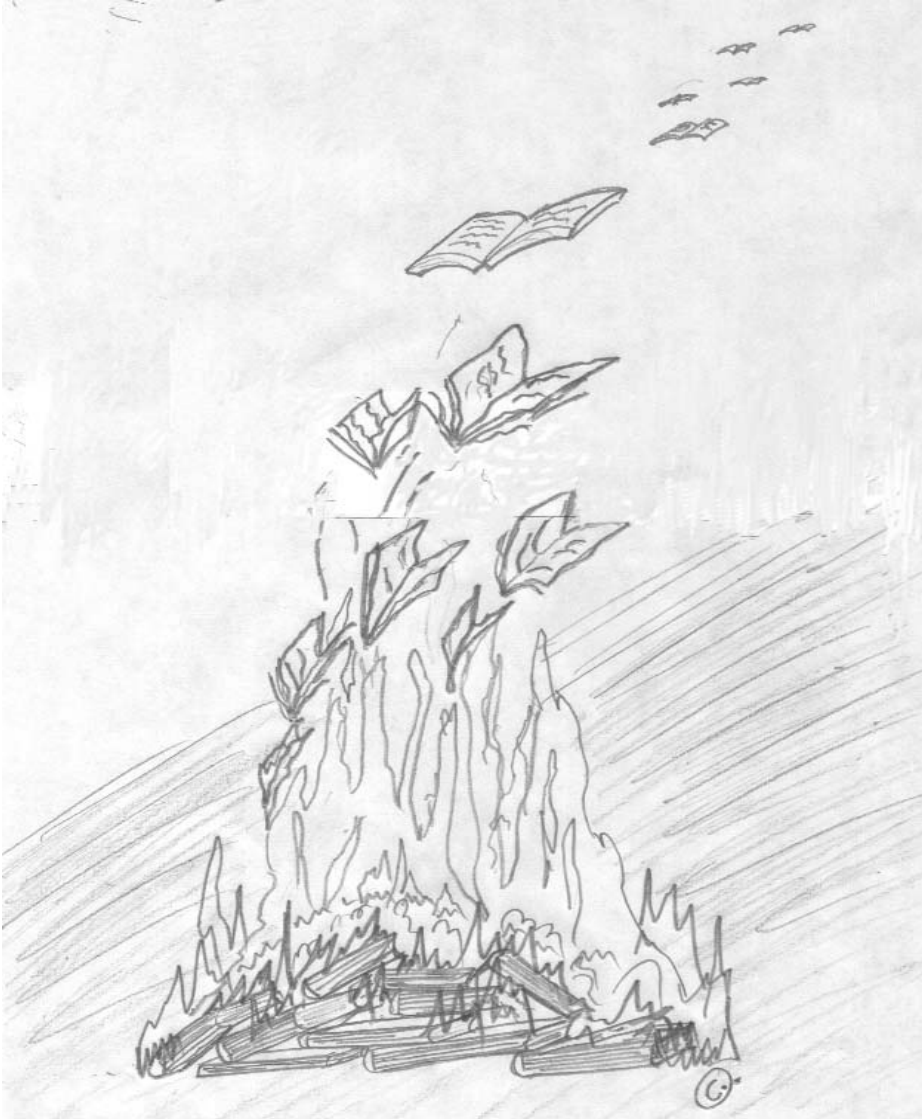
-O da mı masal kahramanı?

-Kahraman mı? Bilmiyorum. Ama "Pembe patika yolu" arıyordu, şimdi onu buldu. ELFİLISA!..

Adsız bir örgütün, romantik savaşçısı. Bu da bir bakıma rüyaya benziyordu. Artık yürüdüğü yolu bir anlamı vardı. Yolculuğu bir rüyaya doğruydı."Tatlı Kabus'un, Örs ve Çekicin kabusçularına, kabus evlerine karşı "Pembelik Ütopyasına "yolculuk. Evet bu gerçekten rüyaydı ve "imkansız istemek" gibi bir "gerçekliğe" sahipti. Herkesin rüya görme özgürlüğü vardır, yola çıkmaktan korkmadığı sürece . Yoksa kabuslarını hak etmiş olur. Kanatlarınız varsa, bütün uçurumlar sizindir ve uçmayı öğrenmek için aşağı atmanız gerekir.

* Pink Floyd "Out Side The Wall" THE WALL

** Pink Floyd "Hey you" THE WALL

Fredric Brown Zamanda Kabus

Profesör Jones zaman teorisi üzerinde yıllardan beri çalışıyordu.

"Ve anahtar eşitliği buldum" dedi bir gün kızına. "Zaman bir alan. Yaptığım bu makine zamanı yönlendirebilir- hatta tersine çevirebilir."

Konuşurken bir yandan da bir düğmeye basarak dedi ki "Bununla zaman geriye akmalı geriye zaman bununla" ki dedi basarak düğmeye bir da yandan bir konuşurken.

"Çevirebilir tersine hatta yönlendirebilir zamanı bu makine yaptığım. Alan bir zaman" kızına gün bir dedi. "Buldum eşitliği anahtar ve."

Çalışıyordu beri yıllardan üzerinde teorisi zaman Jones Profesör.

Çev: Murat GÖÇ

Cahit ORPAK

Sayın Rafet Arslan,

Birkaç saat önce dostum Metin Demirhan'ın dükkanında (Atılğan) derginiz Albemuth'un Eylül sayısı ile tanıştım ve tahmin edeceğiniz gibi benim ve romanım hakkında yazdıklarınızı büyük bir ilgi ile okudum. Her şeyden önce kitabı anlamaya gayret gösterip okuduğunuz için teşekkür ederim. Aynı sizin de yazının başında dediğiniz gibi yurdumuzda edebiyat eleştirmenliği kurumu sadece adı Orhan Pamuk olan veya birkaç yazar için çalışıyor. Benim de içinde bulunduğum yüzlerce yazar büyük eleştirmenlerimiz tarafından okunmaya değmeyecek kadar aşağılarda, Yaşar Kemal gibi üstatlar da erişilemeyecek kadar yukarda kaldıkları için eleştirmenlerimizin emek harcıyıp, kitaplar okuması gerekmiyor. Ahmet Altan'ın da son kitabında eğlenerek şahit olduğumuz gibi aceleyle "onu eleştirile!" komutu geldiğinde ise zaten okumuş olmak da gerekmiyor.

Bu tür bir eleştirinin bana faydası da (eleştirinin iyi niyetle yapıldığı konusunda hiçbir tereddüdüm olmadığı için) aklımda tasarladığım bazı sahnelerin, kurguların, kişilerin ve komploların başka okuyucular tarafından nasıl (farklı) algılanabileceklerini görebilme olanağını sağlaması. Bu yüzden eleştirinizin bazı yerlerini gerçekten zevkle ve ibretle okudum.

Kitabın hangi Türkiye koşullarında oluştuğu ve 92'deki Madımak yangınının sağladığı ortamdan filizlendiği şeklindeki yorum çok ilgi çekici geldi, ama ben kendimde hikayenin yıllar içinde nasıl geliştiğini bildiğim için, eleştiriye yanıt kabilinden değil de, BK meraklısı bir dostla sohbet babından anlatmak istiyorum.

Kitabın arka kapağında söz edilen Kamikaze'lerin komutanıyla ilişkisini anlayabilmek için kalkıp bu adamın hayat öyküsünü bulup okumak gerekirdi (ölme eşeğim ölme!). Bu öyküyü 1980 ya da 81 senesinde okumuş ve çok etkilenmişim.

Gelelim Kuzey Ülke'nin köktendinciliğine. Aslında öyküyü tamamen Türkiye ve Suriye olarak yazmayı düşünmüştüm. Haliyle de o zaman savaş Güney Doğu'da geçecekti. Ama o şekilde öykünün hiç hesaplamadığım feci bir etnik mesajı olacaktı; yani Türkiye aslında Kürtlerini yok etmek için savaşa girmiş gibi olacaktı ve bunu da kesinlikle istemiyordum. Dikkat ettiyseniz Güney ülkenin içinde en ufak bir etnik ayırım yok. Yazmaya Güney Amerika'da iki hayali ülke olarak başladım, Ancak Pablo, Carlos, Zongo Bongo gibi isimler uydurarak devam etmek çok sıkıcı geldi ve epeyce bir sayfayı silip yeniden yazmaya başladım. Hiç yoktan bir düşman ülke yaratmalıydım, sonunda Rusya ile İran karışımı bir yerde karar kıldım ve onu kuzeye yerleştirdim. Bu noktada "kötü" ülkenin dini bir ideolojisi olması Madımak süreciyle ilgili olabilir.

Kitabın ana konusu iki noktadan kaynaklandı; bunlardan birincisi, savaş tarihlerinde on milyonlarca insan akıl almaz derecede salakça kararlar yüzünden tavuk gibi boğazlandı. Eğer Yanlış bir tarihte Sarıkamış'da Türk ordusunda askerseniz ve yarın aşırı hırslı bir Enver Paşa sizi yazlık giysilerle karlı dağları aşırarak düşmana baskın yapmanızı emrederse, üç gün içinde öleceksiniz. Hiç kurtuluşunuz yok (istatistik anlamda söylüyorum). Kırım savaşından Vietnam'a kadar her savaşı ayrıntılarıyla okuyorum ve işin ne kadar büyük bir insan ziyanlığı olduğunu aklım dura dura daha çok anlıyorum. Bu nedenle insanların salakça bir nedenden tavuk gibi doğrandığı bir savaş tasarladım. Ama bana inanın 1914-18 Avrupa Batı cephesinin gerçeği benim uydurabileceğim her türlü kurgudan bin kez daha salakçaydı.

İkinci kaynak da 80'li yıllarda ülkeye hükmeden ve her şeyi mühendisçe çözüme iddiasındaki zihniyet idi. Rifat aslında Özal'ın yakınındaki prenslerden herhangi biri ya da hepsiydi. Bu insanlar insan, kültür, adalet faktörlerini bir kenara itip mühendisçe optimize ettikleri her türlü uygulamayı topluma dayatabileceklerini düşünüyorlardı. Bu da bir tür toplum mühendisliği idi. Romanımdaki kurgusal koşullarda aslında Rifat'ın projesi sonuna kadar kusursuz işledi ve sonuç istendiği gibi ülke ekonomisi açısından olumlu oldu. Ama Rifat ısrarla olayın insani boyutu görmemekte direniyordu. Ve bence de burada tartışılmaya açılması gereken çok ciddi bir felsefi bir sorun var: Daha büyük bir kurtuluş için belli sayıda insanı feda etmeye (onların rızasını almadan) karar verebilir misiniz? Gerçek hayatta bunu tartışmak zordur ama romanın kurgusal atmosferi içinde herkese her şeyi söyletebilirsiniz.

Eleştiriye okurken gerçekten sarsıldığım en önemli nokta ise, diğer tüm BK kitaplarımda olduğu gibi, benim kullandığım ironinin yerine ulaşmadığını görmek oldu. İroni yurdumuzda çok az kullanılan bir yazım tarzı. Çünkü bizde ironi denince taşlamanın ve kafa kırmanın bir yöntemi olarak düşünülüyor ve eğer küfür etmekten daha fazla acı verecekse ironiye baş vuruluyor. Kitap (bence) başından sonuna kadar ironi üzerine kurulu. Ama eğer ironinin hiç olmadığı farz edilirse ve bazı kelimeler yazıldığı gibi algılanıyorsa o zaman eleştirilerin bir bölümü haklı gibi durmaya başlıyor. Bu nokta benim açımdan çok önemli. Demek ki (hadi tam deyimleriyle söyleyeyim) pazara uygun mal sunamıyorum ve Türk tüketicisini memnun edemiyorum. Eğer bu dilde yazmaya devam edeceksem ürünlerimde bayağı bir tasarım değişikliği yapmam gerekecek.

Çalışmalarınızda başarılar, görüşmek dileğiyle,
Haldun Aydınğün - 12/11/2002

Nerede Kalmıştık ?

BK (Bilimkurgu) insanlığın geleceği için etik sorumluluğa sahip bir sanattır. Dünyanın çeşitli yerlerindeki BK'cular bu etik sorumluluğun bilinci ile üretimlerini, etkinlik ve aktivitelerini şekillendirmektedirler.

Türkiye için aktivist ruha sahip, üretken ve genişleyen, sağlam bir BK geleneği yaratmayı hedefliyoruz. Böyle bir çaba tek tek öne çıkan bireylerle değil, ancak kalıcı ve sürekli dinamik ruha sahip taban inisiyatifleri ile mümkün olacaktır.

Bunun için geçmişe bakmalı, onu bilmeli insanlara öğretmeliyiz. Ve bugünü nesnel bir şekilde tespit ederek, yolun neresinde olduğumuz belirlenmelidir. Elbette bahsettiğimiz yol, sonsuz bir gelişme potansiyelindedir. Ama hem kısa, hem uzun dönem hedeflerle bu yolun bazı çizgileri belirginleştirilebilir.

Geleceğe uzanan bu zahmetli bayrak yarışında eleştirel ve kuramsal çalışmalar en az öykü, roman, illüstrasyon, şiir gibi üretimler kadar önemlidir. Nesnel eleştiriler ve araştırmaya yönelik çabalar uzun vadede kuramsal yaklaşımları oluşturacaktır. Bugün BK'ya dair sağlam düşünsel yaklaşımların azlığından dolayı, Türkiye'de BK'ya yönelik önyargılar, bilgisizlikler ve yanlış tanımlar varlığını sürdürmektedir. Bu durum Kültür-Sanat dünyası ve aydın çevrelerde BK'ya yönelik bilgi ve araştırma eksikliği olarak yaygın şekilde gözlemlenmekte. Bu sağlıksız ortamda BK adına konuşan, üreten insanların sorumluluğu, bir kat daha artmakta. Çünkü Ufoculuk, ruhçuluk, reenkarnasyonculuk vb. BK ile ilgisi olmayan kavramların, BK içinde anılmasının tek sorumlusu BK' dan uzak insanlar olamaz, bu sorumluluk daha çok BK ile ilgilenen, ona gönül veren insanlarıdır. Bu yüzden doğru ve keskin eleştirinin yanında, "eleştirinin de eleştirisine" yoğunlaşmalıyız. Toplum bu alanda yanlış bilgilendiren, soğutan metinlere cevap vermeyi kendimize görev saymalıyız. Sağlam kuramsal çalışmaların ve nesnel eleştirinin belirleyici olduğu bir ortamda bu yanlış ya da eksik yaklaşımlar kendiliğinden ortadan kalkacaktır.

Bahsettiğimiz gelişimin önündeki bir diğer engel ise zaten dar olan BK camiasında sürekli bölünme, kavga gibi olumsuzluklarla karşılaşılmasıdır. Bizce bu olumsuzluklara tek çare, yapılan her aktivitenin en geniş anlamda tüm katılımcılara mal edilmesi ve insanların inisiyatiflerini duyuracağı oluşumların yaratılmasıdır.

Gündeme getirdiğimiz yaklaşım, son birkaç yıldır gelişen bir duruşun, şimdiden belirginleşen ilk adımlarıdır. Taban inisiyatifinin hakim olduğu alternatif söyleşiler, radyo çalışmaları, yeni üretimler ile birlikte, Albemuth'da bu sürecin bir parçasıdır.

İYİLİK
NEYE
YARAR?

1.
İyilik neye yarar, Öldürülürse iyiler çarçabuk, ya da iyilik görenler?
Özgürlük neye yarar, yaşarsa bir arada özgürlerle tutsaklar?
Akılsız olmak madem ekmek sağlar herkese, akıl neye yarar?

2.
İyi insan olacağınıza,
öyle bir yere götürün ki dünyayı.
iyilik beklenmesin!
Özgür insan olacağınıza, öyle bir yere götürün ki dünyayı,
kavuşsun özgürlüğe herkes, özgürlük sevgisi geçersiz olsun!
Akıllı insan olacağınıza,
öyle bir yere götürün ki dünyayı.
akılsızlık zararlı olsun!

B.BRECHT

Selçuk ERDEM

ALBEMUT

Özgür
Basın

Ederi 1.250.000

BİLİM KURGU - 12 / 02

Selahattin UMDU

Ben geleceği tahmin etmeye çalışmıyorum. Yalnızca böyle bir geleceği engellemek için elimden geleni yapıyorum.

Ray Bradbury